

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Bohuslava Hnízдила a soudkyň JUDr. Kateřiny Šimáčkové a JUDr. Milady Tomkové v právní věci žalobce: **K. W.**, zastoupeného JUDr. Milošem Císařem, advokátem, se sídlem Dělnická 9, Znojmo, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, proti rozhodnutí žalované ze dne 3. 10. 2008, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 21. 4. 2009, č. j. 34 Cad 216/2008 - 26,

takto:

Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 21. 4. 2009, č. j. 34 Cad 216/2008 - 26, **se ruší** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Rozhodnutím žalované ze dne 3. 10. 2008, č. X, byla žalobci zamítnuta žádost o plný invalidní důchod pro nesplnění podmínek zakotvených v ustanovení § 40 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v platném znění (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“), s odůvodněním, že nárok na plný invalidní důchod mu nevznikl, neboť nebyl pojištěn po dobu potřebnou pro nárok na tento důchod ve smyslu uvedeného ustanovení, která činí u pojištěnce ve věku nad 28 let 5 let a zjišťuje se z posledních 10 roků počítaných zpět od vzniku plné invalidity. Podle stanoviska Okresní správy sociálního zabezpečení ve Znojmě (dále jen „OSSZ“) ze dne 15. 8. 2008 se žalobce sice stal plně invalidním podle § 39 odst. 1 písm. a) zákona o důchodovém pojištění, a to od 6. 10. 2004, avšak v rozhodném období (v případě žalobce v době od 6. 10. 1994 do 5. 10. 2004) získal pouze 2 roky a 173 dní pojištění. Z tohoto důvodu tak byla žalobcova žádost zamítnuta.

Proti popsanému rozhodnutí podal žalobce žalobu ke Krajskému soudu v Brně, v níž vyjádřil svůj nesouhlas s rozhodnutím žalované z důvodu, že by mu nemělo být

k tíži, že svou nemoc nepoznal dříve než v roce 2004. V doplnění žaloby pak žalobce dále namítal, že v posudku OSSZ ani v rozhodnutí žalované nebylo zdůvodněno stanovení data vzniku jeho invalidity, mimo uvedení, že se jedná o datum jeho první návštěvy psychiatrické ordinace Nemocnice Znojmo. Především z posudku ani rozhodnutí není zřejmé, proč nelze vznik invalidity datovat datem dřívějším, než v posudku stanoveným, v situaci, kdy žalobce žádal o posouzení zdravotního stavu zpětně od roku 1998. Žalobce se proto domnívá, že posudkové hodnocení je chybné a tím i rozhodnutí žalované nezákonné.

O žalobě rozhodl krajský soud rozsudkem ze dne 21. 4. 2009, č. j. 34 Cad 216/2008 - 26, jímž žalobu jako nedůvodnou zamítl. Své rozhodnutí založil na posudku orgánu příslušného k posouzení invalidity žalobce v přezkumném řízení, a to Posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky (dále jen „PK MPSV“) v Brně, ze dne 30. 3. 2009, č. j. 2009/320 - BR, kterou pověřil zjištěním data vzniku plné invalidity. Soud se ztotožnil se závěrem PK MPSV, jehož posudek považuje za úplný, přesvědčivý a objektivní, že žalobce je v souladu se zjištěným skutkovým stavem plně invalidní od 6. 10. 2004, neboť jak lékař OSSZ, tak PK MPSV mohli při stanovení tohoto data vycházet až z prvního popisu žalobcova zdravotního stavu a současně prvního kontaktu s psychiatrem, k němuž došlo dne 6. 10. 2004. Zdravotní stav žalobce není před tímto datem nikde popsán (nenavštěvoval ani praktického lékaře), a proto nelze dovodit dřívější vznik invalidity.

Proti rozsudku Krajského soudu v Brně podal žalobce (dále jen „stěžovatel“) dne 26. 5. 2009 kasační stížnost. V kasační stížnosti uplatňuje stěžovatel kasační důvod podřaditelný pod § 103 odst. 1 písm. b) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), neboť namítá, že v řízení nebyl dostatečně zjištěn skutkový stav věci, neboť nebylo náležitě zjištěno datum vzniku jeho invalidity. V doplnění kasační stížnosti právní zástupce stěžovatele navíc uplatňuje také kasační důvod podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. a namítá, že krajský soud nesprávně posoudil právní otázku existence zákonných podmínek pro přiznání plného invalidního důchodu stěžovateli. Krajský soud se totiž nezabýval tím, zda žalovanou zjištěná doba pojištění stěžovatele ve výši 2 let a 173 dní je správná. Stěžovatel proto navrhl, aby Nejvyšší správní soud rozhodl tak, že napadený rozsudek Krajského soudu v Brně zruší a věc mu vrátí k dalšímu řízení.

Žalovaná se ke kasační stížnosti nevyjádřila.

Z obsahu správního a soudního spisu Nejvyšší správní soud zjistil, že stěžovatel byl od doby své zletilosti do 31. 12. 1995 zaměstnán, pak ještě rok řádně hradil pojistné a poté byl evidován úřadem práce. Stěžovatel tedy byl po dobu 11 roků a 210 dnů bez přerušení účasten pojištění. Matka stěžovatele se léčí pro paranoidní schizofrenii a bratr stěžovatele suicidoval. V záznamu o jednání - posouzení zdravotního stavu Okresní správou sociálního zabezpečení ze dne 15. 8. 2008 je konstatováno, že stěžovateli byla diagnostikována paranoidní schizofrenie v říjnu 2004 již s těžkým narušením osobnosti, stěžovatel byl shledán floridně psychotický s bludnou paranoidní produkcí. Datum vzniku invalidity bylo stanoveno prvním psychiatrickým kontaktem. Z posudku PK MPSV ČR ze dne 30. 3. 2009 vyplývá, že stěžovatel nebyl jednání komise přítomen, PK MPSV ČR v něm dále konstatovala, že „duševní stav před dnem 6. 10. 2004 není dokumentován, z tohoto důvodu nelze prokázat nárok na vznik invalidity dřívějším datem“.

Nejvyšší správní soud se kasační stížností zabýval nejprve z hlediska splnění formálních náležitostí. Konstatoval, že stěžovatel je osobou oprávněnou k podání kasační stížnosti, neboť byl účastníkem řízení, z něhož napadené rozhodnutí krajského soudu vzešlo (§ 102 s. ř. s.). V kasační stížnosti, kterou podal včas (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), uplatňuje přípustné důvody podle § 103 odst. 1 písm. a) a b) s. ř. s. Podmínka povinného zastoupení právním zástupcem ve smyslu § 105 odst. 2 s. ř. s. je také splněna. Kasační stížnost je tedy přípustná.

Nejvyšší správní soud dále přezkoumal kasační stížnost v rozsahu stěžovatelem uplatněných důvodů a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval stěžovatelem uplatněným kasačním důvodem dle § 103 odst. 1 písm. a) a jeho námitkou, že krajský osud nepřezkoumával správnost žalovanou zjištěné doby pojištění stěžovatele v rozhodném období. K tomu Nejvyšší správní soud uvádí, že ačkoliv tato námitka mohla být uplatněna již v řízení před krajským soudem, uplatněna nebyla, a proto také se jí krajský soud nezabýval. Jedná se tak o námitku, vzhledem k níž je kasační stížnost v souladu s § 104 odst. 4 s. ř. s. nepřípustná.

Co se týče druhé námítky stěžovatele, tedy že nebylo správně zjištěno datum vzniku jeho plné invalidity, Nejvyšší správní soud uvádí, že z obou posudků jak lékaře OSSZ, tak PK MPSV vyplývá, že datum vzniku stěžovatelovy invalidity bylo stanoveno s ohledem na jedinou skutečnost, a to na stěžovatelův první kontakt s psychiatrem, během kterého byla stěžovateli diagnostikována paranoidní schizofrenie a nasazena léčba. Přesto posudek lékaře OSSZ uvádí, že paranoidní schizofrenie byla stěžovateli diagnostikována v říjnu 2004 a již tehdy bylo u něho zjištěno těžké narušení osobnosti. Míra poklesu soustavné výdělečné činnosti byla v tomto posudku k říjnu 2004 stanovena na 90 %, neboť dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav stěžovatele odpovídal postižení uvedenému v kapitole V položce 2 písm. d) přílohy č. 2 vyhlášky č. 284/1995 Sb., kterou se provádí zákon o důchodovém pojištění, tedy zvláště těžké formě tohoto onemocnění. V posudku PK MPSV je konkrétně uvedeno, že posuzovaný není aktuálně schopen vykonávat soustavnou výdělečnou činnost a tento stav lze prokázat od 6. 10. 2004, duševní stav před tímto datem není dokumentován a z toho důvodu nelze prokázat nárok na vznik invalidity dřívějším datem. Míra poklesu schopnosti soustavné výdělečné činnosti byla stanovena na 80 %.

Nejvyšší správní soud má za to, že vzhledem k tomu, že stěžovatel byl k datu 6. 10. 2004 již shledán plně invalidním s mírou poklesu schopnosti soustavné výdělečné činnosti 90 %, resp. 80 %, a bylo u něj zjištěno těžké narušení osobnosti a paranoidní porucha, je více než pravděpodobné, že jeho nepříznivý stav vznikl již před uvedeným datem prvního psychiatrického vyšetření, neboť skutečnosti namítané stěžovatelem z doby před údajným vznikem invalidity odpovídají charakteru nemoci, jež byla později psychiatrem zjištěna. Jedná se například o skutečnost, že stěžovatel je již více jak 10 let bez zaměstnání, vyhýbá se lékařům, protože je přesvědčen, že mu nepomohou, naopak v době do 30. 4. 1997 byl řádně účasten sociálního zabezpečení a plnil si své povinnosti, vyplývající ze studia, vojenské služby, zaměstnání či podnikání.

V obdobném případě již Nejvyšší správní soud konstatoval, že „*za vadu řízení před správním orgánem spočívající v nedostatečně zjištěném skutkovém stavu věci, jež mohla mít vliv na zákonnost napadeného rozhodnutí, a tedy za důvod kasační stížnosti podle § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s., je třeba považovat určení dne vzniku invalidity u stěžovatele trpícího hebefrenní schizofrenií dnem, kdy byla tato nemoc u stěžovatele diagnostikována, ačkoliv vzhledem k plíživému charakteru tohoto onemocnění není možné vyloučit, že stěžovatelův nepříznivý zdravotní stav vznikl již před datem diagnostikování choroby lékařským vyšetřením; to platí tím spíše za situace, kdy stěžovatel udával zdravotní obtíže odpovídající uvedenému onemocnění již několik let před jeho diagnostikováním*“ (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 8. 2004, č. j. 3 Ads 6/2004 - 47, publikovaný pod č. 404/2004 Sb. NSS a dostupný na www.nssoud.cz). V citovaném rozhodnutí Nejvyšší správní soud výslovně konstatoval, že „*datum diagnostikování nemoci je skutečností nashodlou*“.

Nejvyšší správní soud upozorňuje, že ve své konstantní judikatuře vychází z toho, že v případě posuzování zdravotního stavu pro účely nároku na invalidní důchod považuje posudek PK MPSV ČR za stěžejní podklad soudního rozhodování o zdravotním stavu, avšak v žádném případě není soud vázán právními hodnoceními, v něm uvedenými. Posudek, který vychází z jednoho (5 let starého a kusého) záznamu o návštěvě u praktického a odborného lékaře, nijak jej argumentačně či odborně nehodnotí a pouze obsahuje právní hodnocení, dle něž v případě, že nemocný nenavštíví lékaře, pak není možno jeho duševní stav zdokumentovat a jinak „prokázat nárok na vznik invalidity dřívějším datem“. Takovýto posudek ve své části obsahující právní závěry není pro soud závazný a nesplňuje požadavek přesvědčivosti a úplnosti.

Nejvyšší správní soud poznamenává, že je Česká republika od 28. 9. 2009 vázána Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením, která byla publikována pod č. 10/2010 ve Sbírce mezinárodních smluv, jedná se o mezinárodní smlouvu, k jejíž ratifikaci dal souhlas Parlament a která má tedy v souladu s článkem 10 Ústavy ČR aplikační přednost před zákonem. Tato Úmluva o právech zdravotně postižených ve svém článku 12 ukládá zajistit osobám se zdravotním postižením účinný přístup ke spravedlnosti, mimo jiné i prostřednictvím procedurálních úprav s cílem usnadnit jim účinné plnění jejich role jako přímých účastníků ve všech soudních řízeních. Citovaná Úmluva o právech zdravotně postižených dále ukládá přijmout „přiměřené úpravy“, tedy „reasonable accomodation“. Z toho vyplývá, že orgány veřejné moci i specialisté pro ně pracující jsou povinni při postupu vůči zdravotně postiženým přihlížet k charakteru jejich postižení a toto přiměřeně kompenzovat ve svém přístupu k nim. Nejvyšší správní soud si je vědom toho, že citovaná úmluva neměla právní účinky v době rozhodování správního orgánu o nároku stěžovatele; pro další řízení však Nejvyšší správní soud zdůrazňuje povinnost českých státních orgánů poskytnout stěžovateli spravedlivý soudní proces i přístup k sociálním právům s přihlédnutím k jeho duševnímu onemocnění. Nejvyšší správní soud rovněž upozorňuje na Doporučení Rady Evropy R 99 (4) Doporučení Výboru ministrů členským státům o zásadách právní ochrany dospělých nezpůsobilých osob (dostupné na <https://wcd.coe.int>, v českém jazyce na www.kvalitavpraxi.cz), z něž vyplývá, že by měly existovat spravedlivé a efektivní postupy pro přijímání opatření k ochraně nezpůsobilých dospělých osob při maximálním zachování jejich právní způsobilosti (zásada 7 a zásada 3). Z uvedených důvodů je tedy třeba, aby příslušný soud i úřední osoby, podílející se na rozhodování o právech stěžovatele, přijaly efektivní opatření k ochraně jeho práv. V této souvislosti to

znamená zejména vyšší aktivitu při dokazování o době vzniku nároku na invalidní důchod u stěžovatele. V posuzované věci by tedy měl krajský soud přiměřeně zvážit, zda nedoplní dokazování tak, aby lépe umožnil posudkovému lékaři v návaznosti na toto dokazování posoudit, od kterého data je stěžovatel invalidní (a to například výpovědi stěžovatele, jeho rodinných příslušníků či listinnými důkazy o změně návyků a chování stěžovatele). Rovněž posuzující odborní lékaři by měli zvolit vhodné metody a přijmout potřebná opatření pro správné stanovení data vzniku invalidity v případě duševně nemocné osoby. Odborný závěr pak může být soudem shledán jako úplný a přesvědčivý pouze v případě, že přesvědčivě odůvodní, od kdy a z jakých důvodů datuje vznik stěžovatelova onemocnění. Již nyní je z dávkového spisu např. patrné, že návyky stěžovatele se prudce změnil, že do roku 1997 (tedy svých sedmadvaceti let) plnil své právní povinnosti, studoval a pracoval, aby pak přerušil soustavnou pracovní aktivitu a jakoukoli komunikaci s lékaři a úřady. Z odborné literatury vyplývá, že zejména u mužů je věk pro začátek onemocnění paranoidní schizofrenií zpravidla konec druhého až polovina třetího decenia (srov. například Česková, E.: *Schizofrenie a její léčba: průvodce ošetřujícího lékaře*. Praha: Maxdorf, Raboch, J.: *Psychiatrie*, Praha: Infopharm, 2006.)

S ohledem na výše uvedené je zřejmé, že pro spravedlivé rozhodnutí o přiznání invalidního důchodu stěžovateli je nutno správně stanovit datum vzniku invalidity s přihlédnutím k jeho diagnóze a že dle judikatury Nejvyššího správního soudu v případě plíživé psychické choroby není možno stanovit bez dalšího přesvědčivého odůvodnění jako datum vzniku invalidity datum prvního vyšetření u odborného lékaře.

Nejvyšší správní soud z důvodů výše uvedených napadený rozsudek krajského soudu podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V tomto řízení je krajský soud vázán právním názorem Nejvyššího správního soudu, který byl vysloven v odůvodnění tohoto rozsudku.

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti i o odměně ustanoveného advokáta rozhodne krajský soud v novém rozhodnutí (§ 110 odst. 2 s. ř. s.), a to včetně odměny ustanoveného zástupce stěžovatele.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 24. června 2010

JUDr. Bohuslav Hnízdl
předseda senátu